

5. A népesség hullámvázása és fejlődése.

A lakosság a török alatt majd elfogy, majd megnövekszik. — A gyulai őrség zsarolásai. — Vármegyéink és községeink népessége a XVI. sz. ban. — A török fogyasztja a lakosságot. — A város népessége ez időben. — A rácokkal való ellenségeskedés. — A város és a vidék elpusztulása. — A helyet újra megülik. — A népesség gyors szaporodása. — Az országgyűlésen panaszok a jobbágyok vándorlása ellen. — A népesség létszáma 1722-ben — Szökdőségek a városból. — A vármegyei intézkedése ezek ellen. — Az 1738-diki pestis pusztítása. — A Károlyiak intézkedései a népesség szaporodása tárgyában. — Az idegen elemek túlnyomósága. — A tanács álláspontja a beköltözések irányában. — A föld nem nyújt megélhetést a népnek. — Kivándorlások a XVIII. sz. vége felé. — A helytartótanács több földet követel a nép számára. — A katolikusok tömeges betelepítése. — A születések és halálosok viszonya a lélekszámhoz mérve. — A családfelek, lelkek és házak számai különböző időpontokban. —

Régebbi századokban népszámlálások nem tartván csak a szórványosan ránk maradt szűkszavú adó- és tizedlajstromokból s egynémely irodalmi feljegyzésből nyerhetünk ide vonatkozó adatokat s illetőleg következtethetünk a népesség számára. Mindent összevéve annyit tudhatunk, hogy az ellenség pusztításai miatt ez az egész vidék a mohácsi vész idején népességének nagyobb részét elveszítette. A török seregek saját történetíróik szerint »a rózsaliget töviseit letördelték« (értsd: a férfiakat leöldösték) »aztán leszedték virágait és lombjait«¹ (vagyis: a nőket és gyermekeket elhajtották). Gyakran azonban a munkabíró férfiakat is

¹ Túri Józ. Török tört. írók I. 248. s köv. II.

elhajtották s rabszolgaságra vagy fegyverfogásra kényszerítették. Némelyek természetesen elmene-kültek a veszély elől s ennek elmúltával vissza-tértek községeikbe, vagy nagyobb bátorság okáért a városba húzódtak, melynek népessége ily módon ismét helyreállott. Egyébiránt a török uralom más oldalról is megnehezítette a népesség gyarapodását azáltal, hogy a győztes maga nemcsak le nem telepedett vidéki városban, hanem folytonosan apasztá ennek népességét a súlyos adóztatások, a nők és gyermekek »elragadozása« s a »nyelvek« és »fejek« szedése által, melyek felmutatása a török katonának előléptetést és jutalmat biztosított. Különösen szokásban volt a gyermekek lopkodása, kiket körülmetéltek s a magok hitére és a fegyverforgatásra tanítottak meg.¹ A háborús idők általában megapasztják és elpusztítják a lakosságot. Így volt az nálunk is, hol egy-egy nagyobb hadjárat, minő az 1566., 1595. és az 1685—97-diki volt, az egész vidékről kiűrtotta az embereket. Magok a török földesurak olykor erővel is akadályozták jövedelmet adó falvaik elpusztulását s a lakosságnak városokba húzódását; olykor pedig a falvak pusztulásával épen nem törődtek, sőt okuk volt annak örülni, nemcsak a zsákmányért, hanem azért is, mert a puszta helyeket így a szomszédos városnak adhatták haszonbérbe, melytől ezt könnyebben megkaphatták. A hajdúk és egyéb magyar csapalok zsarolásai és kegyetlenkedései azonban nem kevésbé hátráltatták a községek megnépesedését. A törököt béke idején szigorú fegyelem tartotta féken s pasáiknál és földesuraiknál nem egyszer az emberiség és irtómasság vonásaival is találkozunk: ellenben a német, a hajdú és a magyar királyi rabló hadak nem igen tettek különbséget béke és háború közt

¹ Zeiller, Beschreib. des Königr. Ung. Vorrede 5. l.

s rendszerint írgalom nélkül fosztogatták és zsarolták e vidéket, ami ellen nem volt egyéb orvos-szer a megalkuvásnál, vagy a menekülésnél. Különösen a gyulai királyi várórség valóságos átka volt e vidék népének, mert utolsó csepp verítékét is kifacsarta, melyet a török még meghagyott. Így történt, hogy Kerecsényi sarcolásai előtt nyolcezer jobbágy szökött meg otthonából. | 1559—60. Csakhamar az egész Békés megye úgyszólván lakatlanná vált. A nyomorgatók elítávozása után azonban a nép ismét visszaköltözött falvaiba, úgy-hogy a gyulai adóösszeírók itt 1561-ben 12, 1562-ben 22, 1563-ban már 43 községet neveznek meg. Csanádmegyében, melyet a török inkább őriztetett, valamivel jobban állottak a viszonyok, mert a királyi adószedők itt 1552-ben 11 helységet, 1564-ben pedig már 118-at találtak s utóbbi évben 1759 frt adót szedtek be egy félévről, míg 1552-ben csak 96-ot. Legrosszabbul állottak az ügyek Csongrádmegyében, hol 1553-ban csak 36 pusztát és 16 helységet találtak, de adó alá csak 4-et lehetett felvenni. Határunk nagy számú helyiségeinek jórésze (Libec, Solt, Szalbert, Veresegyház stb.) már előzetesen úgy elpusztult, hogy az egész korszakban még nevét sem említik többé. A többiről is csak olykor-olykor emlékeznek a különböző adólajstromok, hol egyikről, hol másiktól. 1578. és 1583-ban a váci püspök csak 8—8 helységre tudott kiróni igen csekély dézsmaváltságot. A defterbe községeink közül 1545-ben 9, 1558-ban 18, 1562-ben és 1570-ben 8—8 helység volt beírva. Ház 1558-ról egy-egy községben rendszerint 7—26 találtatott, 26 volt Csomorkányon, 35 Fecskésen, 45 Mágocson s 135 Vásárhelyen. A földesurak azonban, bár nagyrészők maga is tönkrement s kir. adójával és dézmájával hátrálékos volt, különféle kedvezményekkel folyvást csalogatták vissza a jobbágy-ságot.

Az 1553-diki kir. adóösszeírás legtöbb portát Csomorkányon talált, t. i. 59-et, aztán következnek Fecskés 57, P.kutas 56, Vásárhely és Mártély 40—40, Férged 33, Mágocs 35, Rárós 31, Körtvélyes 29, Varjasföldvár 26, Rétkopáncs 18 portával. 10—14 telket számláltak Ujváros, M.szöllős és Tótkutas, a többiekben ezen alól esett a létszám. Néhány évvel később a török magában Vásárhelyben | 1558. 135, Mágocson 45, Csomorkányon 35, Batidán 18, M.szöllösön és Körtvélyesen 17—17, Földváron 15, Ujvároson 12, P.kutason 11, Derekegyházán, Gorzsán, Rétkopáncson, Szentkirályon, Tótkutason 7—8 házat jegyzett adó alá. Azután nagy pusztulás következett, mert 1579-ben már csak nyolc helyen talált adóztatni valót a török, az időközben elpusztult községek lakói pedig Vásárhelyt népesítették meg, hol a házak száma 287-re emelkedett, mialatt Mártélyon 49, Derekegyházán 38, Ráróson 32, Körtvélyesen 23, Ujvároson 19, Gorzsán és Sz.királyon 13—13 házat számláltak. A század vége | 1583 - 6. felé a török katonák garázdaságai különösen elhatalmasodtak, az apró gyermekek elrablására és a lakosság öldösésére sűrűbben került a sor, úgyhogy e miatt Báthory Zs. fejedelem, ki alá e vidék is tartozott, a gyulai és jenei bégek ellen ismételt panaszt emelt a portán. A szultán kemény tilalmat bocsátott ki, melynek azonban semmi fogantja sem lett. Az újabb panaszra újabb tiltó parancsolatot küldött a nagy úr a gyulai és | 1589. temesvári pasákhöz, melyben egyebek közt így ír: »Az erdélyi Zsigmond vajda ide levelet írt, hogy szultán Szulimán idejétől fogva az ő tartománya békességben lett volna, de most az bégek, szpahiák és zaymok bántanak, pusztítanak az falukat és pusztították volna és égették volna őket, hogy meghódolnának és az mely egynehány falu elpusztult, azok lettenek volna-e okai, és egynehány erd-

lyieket az mezőben találván — kit megölték és kit megfogtak volna, az szegénységet is elrablották és marhájokat elvették volna.« Aztán szigorúan megparancsolja, hogy a török földesurak elégedjenek meg azokkal a falukkal, melyek Halil beg defterében vannak írva, a többieket ne merjék bántani, az erdélyi tartományt különösen ne merjék háborgatni, de a bejegyzettek zsarolásától és pusztításától is szorosán óvakodjanak.¹

Gyula eleste után kissé nyugodalmasabb korszakba jutottunk. A vidék ugyan elpusztított, de a város ezután is gyarapodott annyivalinkább, mert török császári birtokká tétetett s az elpusztult helyek bérlete is rábiztatott. Ezeknek egynémelyikét olykor meg-megűlték a haza kívánczozó jobbágyok : de nagyobbbrésze örökre pusztán maradt. Vásarhelyen ezalatt általában »otthon laktak«, bár a városok falain kívül nem igen volt szabad és bátor-ságos a tartózkodás² : de benn a városban, mikor a portyázó magyar csapatok nem háborgatták, viszonylag elég jól élhettek és gyarapodhattak s ezen innét az egész XVI. és XVII. századok alatt alig egy-párszor történt, hogy a lakosságnak menekülnie kellett. A megmaradhatásért adóztak mindenfelé : a töröknek, a németnek, a török és magyar földesuraknak, a magyar vármegyéknek és a kuruc csapatoknak : bár rendszeresen sem egyik, sem másik fél nem tartott reá gondot s kellő oltalmat nem gyakorolt felette. A XVI. század közepén maga | 1553. a város, mint láttuk, 40 kaput³ számlált ugyan az adózó földesurak után, de voltak elszegényedett uraink is, kiket nem vettek számba. Nyolc évvel

¹ A levelezés Haan és Zsilinszkynél, Békésm. okltára 177. s köv. II.

² Behamb, Notitia Hungariae, Argenforati 1676.

³ Egy kapura, vagy házra ez időszakban 2 családot, vagy 10 lelket lehet számítani.

később 171, 1564-ben 117, 1570-ben, mint láttuk, 287 volt a felszaporodott kapuk, vagy házak száma; amiatt, mert a környékbeli falvak népe is ide költözött, amint ezt 1578-ról világosan is feljegyezve találjuk, mikor t. i. a derekegyháziak is nálunk laktak. Ezen innét nincs több e nemű feljegyzés, csupán a váci püspöki tizedjegyzékekből láthatjuk, hogy a népesség száma a vidékhez képest elég tekintélyes lehetett s utóbbi időben valami nagyobb változást nem szenvedhetett. Annál rosszabbul állottak a dolgok a környékben, mert ez, Mártélyt és Batidát kivéve, egészen elpusztult. Ali csanádi bég panaszolja a királyi tiszteknek, | 1642: hogy »szűk az magyar jobbágy«, azért ő majd magyar, majd rác jobbágyokkal telepítgeti meg pusztáit, de főleg ez utóbbiaknak nincs maradások a »tolvajok«-tól, kik majd a felvidéki végházakból, majd Makóról, majd Vásárhelyről, majd egyéb helyekről erőszakosan rajtok ütnek az ő telepesein.¹ E telepesek már csupa rácok voltak, mert a magyarság teljesen kiveszett a falukból s a városokba vonta meg magát, onnét tartván szemmel a rác pásztorokat, kik az ő elhagyott földeiken legeltettek.

A század vége felé a török kiűzetése céljából folytatott hosszú háború kegyetlen erőszakosságai miatt a város lakói igen sokat szenvedtek nemcsak a töröktől, tatártól és némettől, hanem a magyar kurucoktól is. Sokan megölettek, megcsonkítottak, sokan rabságba estek, melyből egy rész idővel kiváltotta magát.² Végre, az e korbéli kegyes szólásmód szerint »a föld, Istennek rémítő, de igaz ítéletéből a népet kiokádta, 3. Mózs. 18. 25.«, vagyis, a megfogyatko-

¹ A levelek az országos levéltárban Pálffy (kisebb) ltr.

² A város 1754-ki fölségkérvénye ref. egyh.tan. jkv I. 84.

zott s elcsigázott lakosság szétfutott s közelebbi és távolabbi idegen határookra költözött s tele- | 1693. pült le.¹ Ily módon nemcsak nálunk, hanem ország-szerte másutt is, az anyagi szegénység mellett a legfőbb baj a népesség elfogyása volt. A hosszú és kegyetlen hadjárat, mely a török kiűzetését eredményezte, roppant véráldozatába került a nemzetnek: de a lakosság elpusztulása sehol sem volt oly nagy mérvű, mint vidékünkön. A föld ugyan vissza-került az anyaországhoz, de nem volt élőlélek rajta. Még azokat is, kik hozzánk századokon át fosztogatni jártak, most visszatartotta a félelem az ideköltözéstől. Mérföldeket be lehetett járni anélkül, hogy az utas egyetlenegy emberi lényel találkozhatott volna. A községek üres romjai látszottak itt-ott, de legtöbbnek helyét már semmi jel sem mutatta s némelyiknek neve is feledésbe sülyedt. Az óriási mezőségek és rétségek üresen állottak, a szabadon dúló árvizek, a megsaporodott vadak és az országutakon is ember magasságra nőtt füvek kerítették hatalmukba a vidékeket. Az egész Bék és -megyében még 1717-ben is csak 573 család élt 11 községben, Csongrád- és Csanád megyékben még kevesebb volt a falvak száma, az elhagyott és a hadak által még mindig rettegтетett műveletlen területekre nem kíváncsoztak a települők, mert életüket a pusztaságra bízni nem akarták.²

Eleíntén csak a rác pásztorok fordultak meg néha az üres mezőkön, akikből Csongrád- és Csanád megyék falvai jóformán állottak s egyikét magyar bujdosó, ki a rétségek rejtekei közt titkon tengette életét. Végre 1698-ban a törzsökös családok nagyobb része visszaköltözött a városba,

¹ U. o. 2. l.

² Bél Máty. Descriptio Comit. Csanadiensis, kézirat a Nemz. muz.ban 3431. sz. a.

még pedig egyszerre olyan tekintélyes számmal (mintegy 140 család), hogy azonnal képes volt polgárilag és egyházilag szervezkedni s a tovább fejlődésnek és csatlakozásnak magvával szolgálni. Az 1701. és 1702-diki összeírásokból kitűnik, hogy a város csak református magyarokat fogadott magába, vagy olyan idegeneket, kik itt megmagyarosodtak. A közbejött Rákóczi-forradalom útját állotta ugyan a további letelepedéseknek, sőt az 1709-ki pestis miatt a népesség tetemesen meg is csökkent: de a béke helyreálltával a kereset nélkül maradt kurucok és laboncok népe nagy örömmel fogadta a hírt, hogy az alföldön ingyen kaphatnak földet s immár elég biztos megélhetés kínálkozik. Ennek következtében a népesség oly rohamosan szaporodott, hogy a váci püspök az eddigi 40 frt dézsmát egyszerre 800-ra emelte fel. A felsőbb me- | 1712. gyék jobbágysága a viszonyok állandósultságával úgyszólván özönlött e vidékre, hol a bő és jó föld csekély fáradsággal robot nélkül eltartotta népét, úgyhogy a felvidéki földesurak országos intézkedést kívántak a jobbágyok alföldi özön- | 1729. lése ellen, mely őket jövedelmöktől fosztja meg. De az itteni követek mindenféle kényszerítést elleztek; azt vetvén okúl, hogy a különben szép fejlődésnek indult délvidék ismét pusztává leend. A városban nemsokára több mint 600 ház állott | 1717. fenn. A gazdák száma néhány év múlva | 1722. 445-re szaporodott (zsellér 14), a földesúri taksát is 2000 frtról 3000-re rugtatták fel. A családnevek idegenekkel keveredtek meg, melyek nagyrésze itt sohasem honosult meg.¹ Természetesen az új tele-

¹ Az összeírás a gr. Kár. nemz. bp. Itrában. (A vármegyei összeírás 1720-ról csak 311 gazdát, 13 zsellért és 2 német tünnet fel, mely utóbbiak a parasztokkal egyformán vetettek és szántottak.)

pülők egyrésze szerencsevadász, nyugtalan és elégedetlen volt, nem maradt egy helyben, hanem új lakóhelyét is cserélgette, annyival inkább, mert más földesurak mindenféle kedvezményekkel csalogatták őket magokhoz. A szegedi kincstári igazgatóság összeírván a vármegyéből elköltözötteket, kik szőlőjüket, szántóföldjeiket odahagyták, Vásárhelyről 62 ilyen családot talált.¹ A hol a közterhek súlyosabbak s az áradások gyakoriabbak voltak, ott még tömegesebben fordultak elő a szökdösések. Az emberek kocsira rakták holmijokat és családjokat, minekutána marháikat már előbb elhajtották s azon ürügy alatt, hogy a puszlára mennek vetni, vagy szántani, elszöktek a szomszéd, vagy a felvidéki vármegyékbe. A csabai szökevények közt volt kettő »Vasarhelyszky« nevű is.² Minekutána | 1716. e baj állandónak mutatkozott³ s magok a bírák is rendszerint azzal szorították sarokba az uraságot, hogy a nép, ha könnyebbítést nem kap, nem marad meg, hanem üresen hagyja a várost: a vármegyék idővel, köztük Csongrád és Békés, szövetkeztek egyrússal a szökések megakadályozása s a szökevények kölcsönös kiadása végett. | 1723. Mindamellett az urasággal való gyakori ujjhúzások, a növekvő közterhek s a belső háborúságok miatt a baj csak fokozódott s 1729. szeptemberig 103 család hagyta ide a várost.⁴ E veszteség azonban, minthogy a beköltözés is bőséges volt, nem sokat ártott a népesség szaporodásának s a reformátusoknál az ágyszám ez évről így is 832 maradt. A helytartótanács rajta volt, hogy a népesség gyarapodjék s Károlyi Sándor maga is azért hagyta

¹ V. It. Rvi. 2. cs. 61. sz.

² Zsilinszky, Békésvm. rég. évk. XI. 108., 109.

³ Megszöktek és eltűntek a városhól 1726—29-ig 24-en.

⁴ Hiv. vizsg. jk. a gr. Kár. nemz. bp. ltrban 36 f.

a város kezén a pusztákat, hogy a lakosság minél inkább szaporodjék. Az 1738-ban föllépett pestis azonban tőlünk mintegy 1400 lelket ragadott el, majdnem felényire szállította le a lakosság számát, s ez igen lassan emelkedett, mert pár év 1740—1. múlva nagy árvizek és az iszonyú hideg tél háborították meg a lakosságot s ami még nagyobb volt, ez Orosháza határának eddigi használatától is elütetett. Nemsokára a gyeviiek költöztek át 1743. hozzánk s ezenkívül másunnét is feles számmal érkeztek jövevények, de ezek, mikor valami újabb fizetséget róttak rájuk, elégedetlenkedni kezdtek s azzal fenyegetőztek, hogy itt hagyják a várost, úgy-hogy Károlyi Ferenc grótnak személyesen kellett közbelépnie. Ennek sem volt kellő foganatja, mert néhány év múlva a bírák azt jelentették 1756. uroknak, hogy a város jövedelmét a kiköltözések igen megcsappantották, most is húsz háznép készül Szalontára. A családfők számát ez időben 1755. 1247-re tették. Már ekkor a lakosságban nagyon érezhető volt az idegen elem, mi felett a bírák keservesen panaszkodtak. »A teherviselésre a nép alkalmatlan, mert jövevény, többnyire új lakos, a régi jó tehetségű gazdáknak már híre is alig van.«¹ Ezzel azonban a bírák elvetették a sulykot s grófjokra nem igen ijesztettek rá, aminthogy ez nyomban azt válaszolta nekik, hogy az ő egész országban levő »birodalmába« nemcsak a parasztok, hanem a nemesek is vágyva vágnak letelepedni. Nem a tehetetlenség oka a nép akaratosságának, melyet úrbéri rendelete ellen tanúsít, hanem »a kevélység s az uralkodásra vágyó dagályos indulatok«. Az előljárásság is egy idő óta már megváltotta a jövevényeket. Utlevél és jó bizonyítvány

¹ A levélváltás 1756. szept. 5-ről V. lt. Rvi. 1. cs. 127. sz.

nélkül nem fogadta be sem őket, a betolakodókat visszautasította s olykor, még ha nők voltak is, csavargók módjára meg is csapatta.¹ Mindazáltal évről-évre sokan tartózkodtak itt másunnét jöttek, kik napszámos munkát és szolgálatot kerestek a városban. Ezeket, ha már valamennyi ideig itt laktak, bizonyítványok szerzésére utasították a bírák, hogy itt letelepedhessenek, amint ezt fentebb a családok érkezése történetében előadtuk. A lakosság, amint a református egyház anyakönyvei tanúsítják, a XVIII. században évenként 12—20%-al szaporodott, mit a folytonos beköltözések is elősegítettek, melynek mérvéről fogalmat nyújt az az adat, hogy az »új jövevények« két évi ki|1753—4. nem rótt taksája 400 frtra rugott. Ennek következtében a népnek idővel kevés lett úrbéres földje, melyet a földesúr használatba adott s e miatt ínségre jutva, csaknem folytonosan elégedetlenkedett és háborgott, egyrésztben pedig másuva költözött, amint azt fentebb tüzetesen láttuk. A katolikusok tömeges betelepítése azonban bősé- |1775—6. gesen helyreépítelte a hiányt s a lakosság számának fokozódása a későbbi évtizedekben sem akadt meg, mert habár a városra gazdasági és egészségügyi tekintetben sok csapás következett is, a lakosság igen nagy szaporodási képességet fejtett ki, az ország más részében pedig még rosszabbak voltak a közzgazdasági viszonyok, úgyhogy a beköltözések a XIX. sz. ban is folyton tartottak. Másfelől pedig az uraság koronként földet adott a szegénységnek, annyival inkább, mert a helytartótanács az urasággal elégedetlen s a föld kevés volta felől panaszkodó lakosságnak rendszerint pártjára kelt. Elrendelte, hogy több földet adjanak neki, telepítsék be a pusztákat s a vármegyét utasította,

¹ V. tjk. II. 170.

hogy rajta legyen a népesség öregbítésén : bár e végzések értelmének teljesen soha sem tettek eleget.

A népesség szaporodása azonban így is igen gyors volt s ezt a közegészség ügyének elhanyagoltsága s a csaknem egészen szabadon dühöngő járványok pusztításai sem voltak képesek hosszabb időre feltartóztatni.

Alább tüzetesen ismertetni fogjuk a betegségek s főleg a himlő pusztításait, itt elég legyen megemlíteni, hogy csak maga a járványos himlő az utolsó 60 év alatt (1781—1841.) mintegy 3—4 ezer kisedet ragadott el a lakosságtól, mihez még az 1831-diki kolera jó a maga 1500 halottjával. De a családok erős életképessége s a mind egyre tartó beköltözések e veszteséget is csakhamar busásan kipótolták, úgyhogy e mellett a népesedés folyvást előbb és előbb haladt. Utóbbi úton-módon évről-évre még legkevésbé gyarapodtak a reformátusok, mint akik házasság révén 1763-tól 1795-ig összesen 319, 1796-tól 1847-ig pedig összesen csak 194 új házafelet kaptak más községből. Országos ínség idején általában növekvő számban kaptuk a betelepítőket, úgyhogy ily módon az ínséges évek hátrányos befolyása a népesedésre igen hamar helyre-pótoltatott.

Mindezek tüzetesebb rajzolására és igazolására szolgáljanak a következő táblázatok :

I. A reformátusok népmozgalmi kimutatása
1747-től 1847-ig.¹

Év	Esketés	Születés	Halál	Szüil. többlet	Az év jellem- zése	Év	Esketés	Születés	Halál	Szüil. többlet	Az év jellem- zése
1747	60	311	66	245		1772	91	572	109	463	Föld- osztás.
1748	57	321	85	236		1773	135	619	98	521	Nagy fergeteg
1749	47	328	72	256		1774	98	654	93	561	
1750	29	394	47	347		1775	107	628	108	520	
1751	37	341	79	262	Gyeviek bekölt.	1776	106	616	111	505	Nagy árviz.
1752	33	319	85	234		1777	106	737	378	359	
1753	39	410	43	367	Föld- osztás.	1778	127	639	469	170	
1754	66	299	64	235		1779	141	771	531	240	Nagy inseg.
1755	52	358	53	305		1780	58	636	330	306	
1756	70	311	83	228	Urbéri forrong	1781	99	656	600	56	Pusztító járvány
1757	68	328	51	277		1782	99	690	434	256	
1758	72	352	54	298		1783	131	546	458	88	Nagy szárász.
1759	79	316	78	238		1784	157	749	751	2	Pusztító járvány
1760	116	393	64	229		1785	134	778	355	423	
1761	100	381	74	307		1786	137	712	401	311	Nagy inseg.
1762	62	400	113	287	Pusztító járvány	1787	94	775	593	182	
1763	78	430	88	342		1788	125	733	484	249	
1764	67	422	72	350		1789	157	638	634	4	Pusztító járvány
1765	123	431	128	303		1790	145	775	524	251	Nagy inseg.
1766	114	507	87	420		1791	124	670	429	241	Bo termés.
1767	93	515	84	431	Szűk termés.	1792	172	794	408	386	
1768	61	514	99	415	Nagy szárász	1793	201	786	485	301	
1769	70	442	122	322	Nagy tűzvész	1794	195	882	556	326	Nagy inseg.
1770	113	507	67	440	Nagy inseg.	1795	82	678	539	139	Nagy inseg.
1771	119	559	69	490	Föld- osztás.	1796	122	730	411	319	Nagy inseg.

¹ A ref. egyház anyakönyveivel összhangzásban készült.

Év	Esketés	Születés	Halál	Szül. többlet	Az év jellem- zése	Év	Esketés	Születés	Halál	Szül. többlet	Az év jellem- zése
1797	174	806	463	343	Nagy szárazs.	1823	213	1000	887	113	
1798	124	716	624	92		1824	202	1217	470	747	
1799	144	893	593	300		1825	217	1229	592	637	Nagy inseg.
1800	88	859	365	494	Takarm. szüks.	1826	245	1179	673	506	
1801	148	773	432	341	Nagy fergeteg	1827	205	1128	1060	68	
1802	153	848	707	141	Szük termés.	1828	215	1077	790	287	
1803	130	762	605	157	Szük termés.	1829	241	1122	882	240	Nagy fergeteg tűzvész.
1804	280	1028	537	491		1830	222	1219	863	356	
1805	140	907	880	27	Drágas inseg.	1831	362	990	1922	-932	Pusztító járvány
1806	132	924	841	83	Drágas. inseg.	1832	347	1293	744	549	Pusztító járvány
1807	226	994	623	371		1833	278	1232	599	633	Inseg. szárazs.
1808	108	975	509	466	Inseg. tűzvész.	1834	233	1209	951	258	
1809	121	932	524	408		1835	255	1113	852	261	Inseg. tűzvész.
1810	200	973	505	468	Drágas. inseg.	1836	30	1293	1135	158	Drágas. inseg.
1811	218	1016	1286	-270	Drágas. ins. járv.	1837	274	1005	962	43	Bőterm. járvány
1812	140	1005	609	396	Drágas. inseg.	1838	343	1357	493	864	
1813	108	888	524	364	Drágas. inseg.	1839	318	1294	726	568	
1814	86	823	435	388	Drágas. inseg.	1840	246	1283	619	664	
1815	200	889	756	133	Drágas. inseg.	1841	264	1374	1478	-104	Pusztító járvány
1816	204	986	591	395	Drágas. inseg.	1842	257	1240	731	509	
1817	225	1021	563	458	Urbéri forrong.	1843	297	1372	732	640	
1818	191	905	539	366	Urbéri forrong.	1844	324	1419	733	686	
1819	228	1103	898	205		1845	275	1274	871	403	Nagy árviz.
1820	190	1014	503	611	Árviz, takarm. szüks.	1846	237	1390	869	521	
1821	219	1047	544	503		1847	259	1275	871	404	Bő termés.
1822	264	1162	1219	-57	Járv., szárazs.						

A családi és polgári állás, foglalkozás, nemek s felekezetek létszámait időszakonként tünteti fel a következő hivatalos összeírás :

II. Népszámlálási kimutatás a város összes lakosságáról.

1825—1840.¹

	1825.	1828	1830.	1835.	1840.
Házak	3524	3441	3431	3396	3623
Családok	4701	4405	4050	3630	3758
Tisztviselők és előbbkelők	34	20	17	22	27
Polgárok és mesteremberek	384	385	383	443	469
Nemesek szolgái	51	75	85	88	108
Parasztok	1028	1165	1098	1116	1171
Jobbágyok és kertészek	2621	2904	2737	2382	2459
Férfiak	9137	9379	10066	10634	10719
Nők	13688	14388	14694	15138	15262
Összesen :	26943	28316	29080	29823	30215
1—17 évig	6915	7043	7105	7340	7464
17—40 évig feleségek	3071	3476	3630	3891	3962
Nőtlenek és özvegyek	843	956	1145	1282	1300
40 éven felüliek	2344	2401	2450	2114	2150
Katholikusok	2916	3087	3171	3143	3190
Evangelikusok	267	277	275	233	299
Reformátusok	9639	10161	10540	10831	11025
Görög nem egyesültek	351	351	344	370	362
Zsidók 1—17 évig	36	20	21	31	35
„ feleségek	13	12	14	14	20
„ nőtlenek és özvegyek	4	13	12	4	6
„ 40 éven felüliek	5	7	9	9	16
Összesen a zsidók :	58	52	56	58	77
Távollevők az országban	69	80	55	—	104
„ a külföldön	1	—	—	—	—
„ nem tudatik hol	20	—	—	—	12
Kiszolgált katonák feleségei	21	—	—	—	—
„ nőtlenek	3	—	—	—	—
„ állandó lakosok	—	1	1	—	—
„ ideigl. tartózkodók	—	6	7	—	—
Születtek	1679	1663	1677	1611	1522
Halottak	892	1144	1219	1299	1325
Születtek többlete :	787	419	458	328	197

¹ Csongr.vm. Itra, Conscriptiók 1781—1841-ig.

Ugyanezen tárgyakat foglalja magában végezetre utolsó táblázatunk is, csak hogy hosszabb időt ölelve fel, egyenlőtlen szakonként, a szerint, amint a felvett címekre vonatkozólag hivatalos, magán és irodalmi munkálatokban szórványos adatokat találhattam.

III. A lakosság állapotának 1701—

Év	Ház	Család	Adózó gazda	Házas, földes gazda	Házas zsellér (földetlen)	Házatlan zsellér	Zsellér összesen	Meg nem osztott fiak és testvérek	Megosztott fiak és testvérek	Mesteremberek
1701	146	230		46			17			
1715		405				29				
1717	többmint									
1720	600			312						
1729		597	nős 458					237	139	
1731		1589								
1742		951								
1755		1430								
1762		1021								
1769				793	535					
1772		1223					539	597		124
1774	673	1273								
1780	1940									
1789		2759		1089		560	1110			
1790			463							
1798										
1799			1753							
1796				904	1238	505	szolga 286	szolgáló 83		
1808				963	2133	773				
1813					2268	725				
1814	3245	2993			2264	728				
1815	mintegy 3000									
1816 ¹										
1820										
1824										
1827										
1825	3524									
1828	3441									
1830	3431									
1834										
1835	3396									
1838										
1839										
1840	3624									
1842										
1846										
1848					2425					

¹ Nagy Ferenc adatai a Tudom. gyűjt.ben. 1819. I. 33.

s létszámának kimutatása.
1848.

Egyéb foglalkozásúak	Református	Kath.	G. kel.	Evang.	Zsidó	Összes lélekszám	Ebből	
							fi	nő
						662		
						3584		
1099		Ad. gazda 463				16564	8526	8038
	8765	Ad. gazda 463		Ad. gazda 71		1-12 é. gyer. 910 G.k. htvak 16999		
				Ad. gazda 71				
	Ev.okk. együtt 17612	5700	660		20	23922		
	8135	2477	510	281	28	23025	11231	11791
				519		18000		
	Ev okk. együtt 19111	6261	762		32	körülb. 30000 26166		
	21346					31872		
	21313					több mint 30000		
	21313	6570	1038	536	50	29507		
	25489					32393		
	27120	9812	1261	726	631	39550		

E kimutatás egyik-másik adata nem áll összhangban a többi adatokkal, azonban a számadatok megváltoztatására s ily módon az ellenkezések megszüntetésére nem éreztem magam feljogosítotttnak.
